

Megoldókulcs
Közös feladatok a 11. és 12. évfolyamos versenyzőknek

1. A középkori magyar állam bukásának külpolitikai okai 1490-1541 között (15 pont)

Értékelési szempontok

Feladatértés (3 pont):

A válasz döntően a középkori magyar állam bukásának és az ország három részre szakadásának külpolitikai okait tárja fel. Elemzi 1490-1541 között Magyarország külpolitikai kényszerpályáját, érzékeltetve, hogy az ország miként került függő helyzetbe a nagyhatalmak eltérő érdekeinek megfelelően. A választát lényegre törően, megfelelő témataratással fejti ki beépítve a forrásokban szereplő információkat, és saját ismereteivel kiegészítve azokat.

Tartalom (10 pont):

1. **Mátyás halála után** a rendek a szabad királyválasztás értelmében több jelölt közül **Jagelló Ulászlót** választják (1490-1516). A választásban komoly szerepet játszik a Jagelló ház közép-kelet-európai hatalma és befolyása: az ő **kezükben van a lengyel és a cseh trón** (és hatalomra kerülésük a belpolitikában rendi hatalomátvételhez nyitott utat), de nem jön létre egy egységes, nagy kelet-európai államalakulat (bár a Jagelló-testvérek rendezték ellentéteiket). (1 pont)

2. A „magyar” **Jagelló- és a Habsburg-ház** 1506-ban **családi örökösödési szerződésre** lép egymással. Ezt a szerződést megerősítik 1515-ben. Mindez a **Habsburg-befolyás növekedését jelzi Magyarországon**. A különböző szövetségek oka, hogy a magyar kormányzat állandóan keresi a **törökellenes segítség lehetőségét**. (2 pont)

3. Az 1519-ben császárrá választott **V. Károly** célja egy egységes európai birodalom létrehozása, ami **háborúba sodorja Franciaországgal, és a Habsburgokkal szemben kialakul egy velencei-török-francia szövetség**. **Magyarország kényszerpályára kerül, mert lényegében magára marad** (a XV. századtól erősödő és Szulejmán alatt) a **fénykorát élő** (katonailag minőségi és mennyiségi fölényben lévő) **Török Birodalom elleni küzdelmében, így 1521-ben elesik Nándorfehérvár, majd 1526-ban bekövetkezik a mohácsi vereség** (a magyar vezetés hibáitól és a belpolitikai, társadalmi problémáktól függetlenül is). (2 pont)

4. **Magyarország két birodalom, a Habsburg és Oszmán ütközőzónájává és hadszínterévé vált** (1529 – Bécs ostroma, 1532 – Kőszeg). Mohács után **1526-ban kettős királyválasztásra** (Szapolyai János és Habsburg Ferdinánd megkoronázására) kerül sor Magyarországon. A következő évek során **patthelyzet alakul ki**, miután kiderül, hogy Szapolyai János a törökök katonai segítségével nem tudja uralmát megőrizni Habsburg Ferdinánddal szemben, ugyanakkor Ferdinánd sem képes legyőzni ellenfelét. Így kerül sor (1533-ban a Habsburg-török békeszerződésre, majd) **Szapolyai János és Habsburg Ferdinánd között a váradi szerződés** megkötésére (1538), amely szerint Szapolyai halála után országrésze Ferdinándra száll. (3 pont)

5. A következő évben Szapolyai János megházasodik, majd 1540-ben megszületik gyermeke, II. János, a későbbi János Zsigmond. János halála előtt megesketi főembereit, hogy nem hajtják végre a váradi szerződést. Ferdinánd hadai ostrom alá veszik **Budát**, de nem tudják azt elfoglalni. **I. Szulejmán 1541-ben csellel megszállja a várat, török kézbe kerül a az ország középső része. Izabellára és János Zsigmondra bizza az ország keleti felét**. A nyugati országrész Ferdinánd kezén marad. Ezzel Magyarország **három részre szakad**. (2 pont)

Megszerkesztettség, Nyelvhelyesség (2 pont):

Szerkesztett szöveg, mely világos gondolatokból, összefüggő mondatokból áll
Nyelvhelyesség, megfelelő helyesírás

2. A Szent Szövetség rendszere és a kihívásokra adott reakciói

Értékelési szempontok

Feladatértés (3 pont):

A válasz döntően a Szent Szövetség **rendszerét és működési módját** mutatja be.

Beszél a rendszer eredményeiről, ellentmondásairól és működési zavarairól, végigkövetve a **Szövetség történetének fontosabb mozzanatait** 1841-ig.

A választ lényegre törően, megfelelő tématarassal fejt ki beépítve a forrásokban szereplő információkat, és saját ismereteivel kiegészítve azokat.

Tartalom (10 pont):

1. A Szent Szövetség rendszerét a nagyhatalmak Napóleon végleges legyőzése (1815) után azzal a szándékkal hozták létre, hogy Európában helyreállítsák a (franciák elleni) napóleoni háborúk alatt megbomlott **nagyhatalmi egyensúlyt** és a régi-új (konzervatív szolidaritásra épülő) hatalmi struktúrát. A győztesek alapelvei a rendezéskor a **restauráció, az egyensúly megteremtése és a legitimitáció** voltak, melynek érdekében **visszaállították a konzervatív** vagy a Napóleon elleni harcban kitűnt **dinasztiák uralmát**, valamint jelentős **területi változásokat**. (2 pont)

3. A **Szent Szövetség rendszerét katonai – „négyes szövetség” – és ideológiai egyezmények egészítették ki. A katonai szövetség** az egyensúly fenntartásán munkálkodott és fenntartotta magának a jogot, hogy a stabilitást veszélyeztetők ellen – pl. Spanyolország, Nápoly – **intervenciót hajtson végre**. A nagyhatalmak **érdekeiket kongresszusokon egyeztették**, s itt döntöttek az európai és részben az Európán kívüli lépéseikről. (2 pont)

2. A napóleoni korszak megismertette Európát a **liberalizmussal és a nacionalizmussal**, s ezek **ébredése felerősítette az egységtörekvéseket német és olasz területeken**. Az Oroszország nyomására létrehozott „Szent Szövetség” pedig – amit Nagy-Britannia kategorikusan ellenzett - a liberalizmust volt hivatott kordában tartani. A Szent Szövetség a 20-as években uralni tudta az alkotmányos mozgalmakat (pl. Nápoly) és az alulról, forradalmi úton egységet sürgetők (**Mazzini, carbonarik**) mozgalmait egyaránt. (2 pont)

4. A rendszer első repedései már a húszas években megjelentek. Az **alkotmányos mozgalmak** nemcsak a mediterrán országokat érintették, de megjelentek azok gyarmatain, de a stabilitására korábban oly büszke Oroszországban – dekabristák – is. A mozgalmak **elleni fellépés kiélezte a nagyhatalmak viszonyát**, amit tovább fokozott a „**keleti kérdés**” megjelenése. A **Török Birodalom fenntartása** elsősorban Angliának állott érdekében, míg Oroszország **tengeri kijáratot** akart. A **görög szabadságharc** és annak **sikere** tovább mélyítette a hatalmi válságot, hisz a görögök segítségére siető angol-orosz-francia szövetség győzelmét (Navarino) eltérő módon kívánta kihasználni (Anglia és Oroszország gyámkodni akart a szorosokat őrző török felett, míg Franciaország a szultán riválisa, Mohamed Ali egyiptomi pasát látta volna szívesen a török trónon.). (2 pont)

5. A Szent Szövetség rendszerének legnagyobb válságát az **1830-as forradalmi hullám** okozta, amely **Franciaországban Lajos Fülöp** uralmához, **Belgiumban a függetlenséghez, Lengyelországban** pedig egy **sikertelen felkeléshez** vezetett. A forradalmi hullám következtében nyugaton megszűnt a konzervatív szolidaritásra épülő rendszer, ám Kelet-Európában az orosz – porosz – és osztrák uralkodók továbbra is együtt tudtak működni a liberális mozgalmak elfojtásában. (2 pont)

Megszerkesztettség, Nyelvhelyesség (2 pont):

Szerkesztett szöveg, mely világos gondolatokból, összefüggő mondatokból áll
Nyelvhelyesség, megfelelő helyesírás

11. évfolyamos feladatok

A Habsburg-politika a magyar polgári átalakulással és önállósodással szemben a reformkor idején (15 pont)

Feladatértés (3 pont):

A válasz a Habsburg udvarnak a reformkori magyar polgári átalakuláshoz és önállósodáshoz való viszonyára koncentrál. Elemzi a Habsburg álláspont és gyakorlati politika alakulását 1830 és 1848 között. A választ koherensen, megfelelő tématarattással fejt ki, beépítve a forrásokban szereplő információkat, és saját ismereteivel kiegészítve azokat.

Tartalom (10 pont):

1. A magyar **reformkor 1830-1848-ig** tartott. A liberális nemesek a gazdasági fejlődést, a **polgári átalakulást, Magyarország Habsburg Birodalmon belüli nagyobb önállóságát** tűzték ki célul. Programjukat **Széchenyi István**, Wesselényi Miklós, Deák Ferenc, majd Kossuth Lajos fogalmazta meg. A kormányzat konzervatív politikáját az uralkodó (különösen V. Ferdinánd, 1835-1848) mellett **Metternich** kancellár képviselte. (2 pont)

2. Az **1832-36-os országgyűlésen** felvetett önkéntes örökváltságot (Kölcsey Ferenc, Wesselényi Miklós) **I. Ferenc (1792-1835)** nem szentesítette. A kormányzat országgyűlés idején utasította a főispánokat, hogy a bocskoros nemesség mozgósításával módosítsák a **követutasításokat**, ezért mondott le **Kölcsey** Szatmár megye képviseléről. (Kossuth Lajos az Országgyűlési, majd a Törvényhatósági Tudósításokat szerkesztette.) (2 pont)

3. Az országgyűlés feloszlatása után a reformok szorgalmazóit, Kossuthot, **Wesselényit**, Lovassy Lászlót **perbe fogták**, majd **bebörtönözték**. Az udvar a reformkövetelések lassítására támogatta a „fontolva haladók”, újkonzervatívok csoportját (Dessewffy Aurél, Világ című lap), akik Széchenyi műveit kritizálták (Taglalat). A kormányzat politikája módosult: a kemény kéz helyett **az ellenzék megosztására törekedtek**. (2 pont)

4. Az **1839-40-es országgyűlésen** törvénybe iktatták az **önkéntes örökváltságot**, a szabad gyáralapítást, s a követelések hatására **kiengedték a börtönből Kossuthot**, aki 1841 és 1844 között a **Pesti Hírlap** szerkesztője lett. Az volt az udvar szándéka, hogy a titkosrendőrséggel kapcsolatban álló kiadó révén, jobban kézben tartsa Kossuthot, aki felvetette a kötelező örökváltságot, az érdekegyesítés és a közteherviselés gondolatát. Fokozatosan kialakult a **reformellenzék**. Az **1843-44-es országgyűlésen** az uralkodó szentesítette a magyar államnyelvről szóló törvényt. Az 1840-es évek során azonban a kormányzat maga mellé próbálta állítani a **nemzetiségi mozgalmak** vezetőit. (2 pont)

5. Az országgyűlés után az udvar ellentámadása megyék ellen irányult, élükre a távollévő vagy ellenzéki főispánok mellé kormánybiztosokat, **adminisztrátorokat** küldtek. Ők a megvesztegetéstől a karhatalom felhasználásáig mindent megtettek, hogy a kötelező országgyűlésen a kormánypárti erők kerüljenek többségbe. Támogatták a **Konzervatív Pártot** (1846), amellyel szemben megszerveződött az Ellenzéki Kör (1847). Radikális követelése miatt **Táncsics Mihály börtönbe** került. Az 1847-1848-as országgyűlésen eleinte kiegyenlített volt a küzdelem a konzervatívok és az ellenzékiek között, de a forradalmak megváltoztatták a helyzetet. (2 pont)

Megszerkesztettség, Nyelvhelyesség (2 pont):

Szerkesztett szöveg, mely világos gondolatokból, összefüggő mondatokból áll
Nyelvhelyesség, megfelelő helyesírás

4. Az ipari forradalom társadalmi következményeinek és a korai munkásmozgalom megjelenésének elemző bemutatása a XIX. század első felében Nyugat-Európában (15 pont)

Feladatértés (3 pont):

A válasz az ipari forradalom társadalmi hatásait, és az általa teremtett teljesen új gazdasági-társadalmi-kulturális környezetet-közeget mutatja be a XIX. század közepéig. Feltárja a társadalomban bekövetkező változások és a korai munkásmozgalom közötti összefüggéseket. A választ koherensen, megfelelő tématarassal fejt ki, beépítve a forrásokban szereplő információkat, és saját ismereteivel kiegészítve azokat.

Tartalom (10 pont):

1. Az ipari forradalom következtében **népességrobbanás** és a népesség nagyarányú helyváltoztatása, **migráció-vándorlás** következik be az agrárszféra felől – kiszorulván paraszti-mezőgazdász életforma közegeiből - az új településközpontok irányába. (2 pont)
2. A rendkívüli lendületű (és a középkorhoz képest lényegesen megújuló arculatú) a **városiasodás urbanizáció** (= ipari körzetek településszerkezete és hálózata), ahol a kapitalista **gyáripari termelés**-szolgáltatás megvalósul, melynek a fő szervező elve a haszonszerzés, profitorientáltság. (2 pont)
3. Mindezzel párhuzamosan kialakulnak a tőkés társadalom meghatározó csoportjai (nyíltan és gátak nélkül érvényesül a kapitalista társadalmi hierarchizálódás): az új struktúrák előnyeit élvező-kihasználó **tőkés polgárság** (ezen belül elkezdődött a tőkés réteg belső rétegződése a majdani „középosztály” kialakulása irányába) valamint a gyorsan tömegesedő és súlyosan **kizsákmányolt munkásság**. (2 pont)
4. A kizsákmányoltak **elnyomorodása** szembeszökő (városi nyomornegyedek, pauperizáció minden ijesztő tünetével) és mutatkoznak a majdani differenciálódás első jelei a szakmunkásság irányába is. A korábbiakhoz képest újszerű, a polgári világhoz kötődő súlyos társadalmi ellentmondások válnak nyilvánvalóvá. (1 pont)
5. A tőkés-munkás ellentét jegyében az **új társadalom problémáinak megoldására irányuló törekvések** jelennek meg. Szélsőséges formájukban ezek **erőszakos megoldások** voltak (kétségbeesett nyomorlázadások, luddizmus-géprombolás, előkészítetlen-spontán fegyveres akciók), majd egyre inkább a **szövetkezés** és a **politikai eljárások** lehetőségeit keresik: **szervezett tömegmozgalmak, trade-unionizmus, chartizmus**. Kibontakoznak a modern szociális gondolkodás és gondoskodás első **utópista** megoldási kísérletei (Saint-Simon, Fourier, Robert Owen), illetve a **forradalmi elképzelések** (Blanqui, Louis Blanc, Proudhon, marxizmus). (3 pont)

Megszerkesztettség, Nyelvhelyesség (2 pont):

Szerkesztett szöveg, mely világos gondolatokból, összefüggő mondatokból áll
Nyelvhelyesség, megfelelő helyesírás

12. évfolyamos feladatok

3. A cári Orosz Birodalom hódító politikájának belső és külső okai, a terjeszkedés irányai és gazdasági, valamint világpolitikai behatároltsága a XIX. század 2. felében

Feladatértés (3 pont):

A válasz döntően a cári Oroszország hódításainak bel- és külpolitikai mozgatórugóit mutatja be. A versenyző feltárja az orosz államfejlődés azon tényezőit, amelyek meghatározók az orosz birodalmi politika kibontakozásában (modernizációs és terjeszkedési kényszerek, ideológiai és gesztratégiai vonatkozások). A választ koherensen, megfelelő tématarattással fejti ki beépítve a forrásokban szereplő információkat, és saját ismereteivel kiegészítve azokat.

Tartalom (10 pont):

1. A XIX. század második felében **Európa modern polgári hatalmai** - továbbfejlődésük feltételeit biztosítandó - **az imperializmus útjára lépnek. A cári önkény alatt élő Orosz Birodalom is** (évszázados hagyományt követve) **folyamatosan terjeszkedik hatalmas kiterjedésű határvidékei**n (Balti térség, Közép-Európa, a Balkán és a Fekete-tenger térsége, Kaukázus, Irán és Afganisztán, Tibet, Kína és a csendes-óceáni partvidék), de kénytelen komolyan számot vetni a világpolitikai változásokkal, a nagyhatalmi, gazdasági fejleményekkel igényei érvényesítésekor. (2 pont)

2. Oroszország mindent elkövet, hogy **a „meleg” tengerekre kijutás érdekében** (szorosok megszerzése). **A keleti kérdést** (a Török Birodalom hanyatlásával az „örökség megkaparintásának” ügye, a román fejedelemségektől az egész Balkánon át a Kaukázus és Mezopotámia térségéig) sokáig **orosz belügyként kezelik, de ez az európai nagyhatalmak** (Anglia, Franciaország és egyre nagyobb súllyal a Német Császárság és Ausztria-Magyarország) **érdekeibe ütközik**. Oroszország kényszerűen defenzívába szorul: ezt igazolja **az 1853-56-os krími háborús vereség**, a hatalom „küszködése” a belső társadalmi feszültségekkel /= **lázadások-felkelések, anarchizmus-terrorizmus, rendszerellenes politikai mozgalmak kibontakozása/ és sikeres orosz, bolgár-török háború (1877/8) sikere ellenére az 1878-as szan stefanói béke kudarca. Oroszország háttérbe szorul a „keleti kérdés” megoldását közben tartók köréből, melyre kevés kárpótlás (a további problémák forrásául szolgáló) belső-ázsiai kánóságok és emirátusok /Hiva, Buhara, Turkesztán, Türkmenisztán, stb./ megszerzése. (3 pont)**

3. **Oroszország alapvető problémája, hogy összes európai vetélytársa sokkal gyorsabban fejlődik gazdasági-társadalmi tekintetben; következésképpen katonai teljesítőképesség szempontjából is. A velük „lépést tartani” akaró túlhaladott cári rendszer képtelen erőfeszítésekre kényszerül, miközben modernizációs lépései /pl. jobbágyság eltörlése/ csak nagyon viszonylagos eredményeket hoznak. Többnyire nem segít ezen a programként érvényesülő „pánszláv együttműködés” és az orthodoxia védelmének gondolata sem. (1 pont)**

4. **Noha a bismarcki, sőt az osztrák-magyar politika is sokáig figyelembe veszi az orosz érdekeket /az 1863-as lengyel felkelés leverése, 1872: „a három császár egyezménye” és 1881-es megújítása is erre mutat/. Azonban már a Balkán-kérdés rendezésére irányuló berlini kongresszustól /1878/ kezdve ez a kapcsolat „kiüresedik” és folyamatosan erősödik a „francia kapcsolat” /1892-es francia-orosz katonai konvenció/, ami a későbbi antant-együttműködéshez vezet. (2 pont)**

5. **A 90-es évek távol-keleti előrenyomulásának /transz-szibériai vasútépítés, Port Arthur 1897-es elfoglalása, Mandzsúria 1900-as megszállása/ következménye a Japán elleni háború és katasztrofális vereség melynek során a „későn érkező” Japán tönkre tudja verni a tradicionális nagyhatalmat. Következményként a cári Orosz Birodalom képtelenné válik az önálló érdekérvényesítésre a világ- és térségpolitika színterein, az entente-együttműködés erősödik, és a belpolitikában pedig az 1905-ös forradalomhoz vezet. (2 pont)**

Megszerkesztettség, Nyelvhelyesség (2 pont):

Szerkesztett szöveg, mely világos gondolatokból, összefüggő mondatokból áll
Nyelvhelyesség, nincs durva helyesírási hiba

4. Gömbös Gyula kormányának kísérlete a magyar kül- és belpolitika vonalvezetésének megváltoztatására (15 pont)

Értékelési szempontok

Feladatértés (3 pont):

A válasz a Gömbös-kormány bel- és külpolitikájának alakulását foglalja össze a kormányprogramtól a kormányfő haláláig. Elemzi a bel- és külpolitikai irányvonal változásának, a jobbratulódásnak a mozgatórugóit. A választ koherensen, megfelelő tématarással fejti ki beépítve a forrásokban szereplő információkat, és saját ismereteivel kiegészítve azokat.

Tartalom (10 pont):

1. A **világgazdasági válság** következtében Bethlen István lemondott, de Károlyi Gyula megszorító intézkedései sem vezettek gyors eredményre. Horthy Miklós **1932**-ben Gömbös Gyulát nevezte ki miniszterelnöknek, aki új szint jelentett a politikai életben (pl. népszerű, utalás korábbi tevékenységére). (2 pont)
2. Gömbös a 95 pontból álló Nemzeti Munkatervben hirdette meg programját. Az **államhatalom** megerősítését tervezte, **fel akarta lendíteni a gazdaságot, és szociális biztonságot** szeretett volna. Megígérte a földkérdés rendezését, a munkaalkalom biztosítását, a tőke korlátozását, a választójog kiterjesztését. A meghirdetett elvek gyakran egymással is **ellentmondásban** álltak, de a demagóg ígéretek és az átfogó terv, valamint ennek széleskörű propagandája kedvezően hatottak a közvéleményre. (2 pont)
3. Gömbös az **olasz példa** alapján próbálta meg a termelés állami ellenőrzését, a vagyonosok és a munkások érdekeinek összehangolását, a szakszervezetek állami ellenőrzés alá vonását (korporációs rendszer). Tömegpártot akart kialakítani: a kormánypártot Egységes Pártból **Nemzeti Egység Pártjává** szervezte át, megszerezte a vezetést Bethlentől. A kormányzó feloszlatta a parlamentet, s az 1935-ös választásokon Gömbös hívei kerültek az országgyűlésbe (örségváltás). (2 pont)
4. Gömbös felvette a kapcsolatot **Hitlerrel**, és elérte, hogy a német piacra több magyar mezőgazdasági terméket szállíthassunk. 1934-ben aláírta az olasz-osztrák-magyar gazdasági és politikai kapcsolatokat erősítő **római jegyzőkönyveket**. Mussolini támogatta a magyar revíziós törekvéseket. Magyarország diplomáciai kapcsolatot létesített a Szovjetunióval. (2 pont)
5. A politikai és gazdasági elit, valamint Horthy egyre kevésbé bízott a gömbösi elképzelésekben és a miniszterelnök hatalmi törekvéseiben. Súlyos betegsége miatt a kormányzó mégsem mondatta le, mert 1936-ban meghalt. A parlamentbe, az államigazgatásba és a hadseregbe sok **középrétegbeli** került, a **jobbratulódás** erősödött fel. (2 pont)

Megszerkesztettség, nyelvhelyesség (2 pont)

Szerkesztett szöveg, mely világos gondolatokból, összefüggő mondatokból áll
Nyelvhelyesség, megfelelő helyesírás

A javítás során a tartalmilag hasonló válaszelemeket elfogadjuk. Értékelésre kerülnek azok a versenyző önálló ismereteire épülő válaszelemek is, amelyek tartalmilag nem azonosak, de köthetőek a megoldókulcsban szereplő (1, 2 vagy 3 pontot érő) aleggységekhez. Ebben az esetben sem szereshető több pont az adott helyen feltüntetett részpontnál.